

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET GULDPLATSHAGEN

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att gynna en av länets få lokaler av guckusko samt områdets i övrigt artrika vegetation. Ett av delmålen med naturreservatet är att successivt återskapa platsens tidigare utseende som löväng. Inom ramen för Natura 2000 är en viktig del av syftet också att uppnå och upprätthålla gynnsam bevarandestatus för den enligt habitatdirektivet utpekade arten guckusko.

2. Beskrivning av bevarandevärden

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Guldplatshagen
RegDOS-nummer	2002134
Kommun	Filipstad
Markslag och naturtyper (ha): Löväng	2,0 ha
Total areal	2,0 ha
Prioriterade bevarandevärden: Markslag	Ängsmark
Strukturer	Hävd- och kalkgynnad flora
Arter	Smörboll, vårärt, jungfrulin, darrgräs, dvärglummer, håstarr, trådfräken, Jungfru Marie nycklar, tvåblad, brudsporre, guckusko
Bevarandeplan finns: Arter	<i>Guckusko (1902)</i>

2.2 Historisk markanvändning

Området runt norra Lerviken har länge varit känt för sin orkidérika flora. Under början av 1900-talet brukades betydande arealer av marken som åker- eller ängsmark. Odlingsmarken

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

planterades successivt igen med framförallt granskog från 1960-talet och framåt och idag är så gott som hela området i nordvästra Lerviken skogsbeklätt.

Äldre noteringar visar att den del som idag utgör själva naturreservatet tidigare bestod av en löväng med visst inslag av barr. Lövängen brukades med slåtter fram till 1935-1940 och betades därefter fram till 1958. Noteringar från det året beskriver området som ett lövskogsbestånd dominerat av asp. Under årsskiftet 1958/59 genomfördes en avverkning av lövskogsbeståndet och området planterades igen med gran. Tack vare intresserad personal hos det ansvariga skogsbolaget skyddades områdets stolthet – guckuskon – genom att granplantering undveks på själva växtplatsen. Detta medföljde att arten lyckats leva kvar i begränsad skala på lokalen trots förändringarna i den omgivande naturmiljön.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Geovetenskapliga bevarandevärden

Naturreservatet ligger inom ett geologiskt intressant område där berggrunden innehåller höga halter av bl.a. kalk och magnesium. Den höga halten av näringsämnen påverkar floran och är en av anledningarna till områdets rika växtlighet och höga förekomst av orkidéer.

2.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Inom och i omgivningarna runt om naturreservatet finns gott om spår efter tidigare markanvändning, detta i form av kulturhistoriska lämningar som odlingsrösen, odlingsdiken och husgrunder.

Reservatsbeslutets målsättning är att återställa platsens tidigare utseende som löväng, något som gynnar både biologiska som kulturhistoriska värden.

2.3.3 Biologiska bevarandevärden

Naturreservatets huvudsakliga biologiska värden ligger inom områdets nordvästra del (zon 1, se figur 1). Där växer samtliga bestånd av guckusko samt även merparten av övrig hävdgynnad flora med arter som Jungfru Marie nycklar, brudsporre, vårärt, darrgräs, dvärglumner, jungfrulin och den, för landskapet, sällsynta arten trådfräken. Övriga delar av naturreservatet (zon 2) har en mer trivial flora påverkad av igenväxning med i huvudsak högvuxna arter som älgört, piprör, tuvtåtel och midsommarblomster. I fältskiktet finns det emellertid även rester av en hävdgynnad flora med arter som Jungfru Marie nycklar, tvåblad, smörboll och brudborste. Dessa arter indikerar att marken är av god restaureringskaraktär med potential att med återupptagen hävd återfå forna värden. Genom den återupptagna hävden, som öppnar upp och återställer området till dess tidigare status som löväng, finns goda förutsättningar för att andelen guckuskor samt övrig hävdgynnad flora på platsen successivt kommer att öka.

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

Väster om reservatet ligger ett övergivet torp och i skogsområdet som ligger mellan torpet och naturreservatet finns en intressant flora av lundkaraktär med gott om trolldruva, liljekonvalj, blåsippa och ormbär. Där växer även en del kulturväxter som syren, vinbär och kungslilja.

3. Revision av skötselplan

3.1 Områdets utveckling sedan naturreservatets bildande

Vegetationen på platsen hade vid tiden för reservatsbildningen påverkats starkt av igenväxning men inslag av en hävdgynnad flora fanns ännu kvar i fältskiktet. Målet med reservatsbeslutet blev att successivt återskapa en löväng på platsen. För att åstadkomma detta avverkades granarna etappvis och uppkommen lövsly röjdes delvis bort för att hålla området öppet. Ett antal unga lövträd, mestadels björk, sparades för att skapa en vegetationsmosaik av små dungar med lövträd och buskar omväxlande med öppna ängsytor. Årlig slåtter återinfördes i den nordvästra delen av naturreservatet, där huvuddelen av den värdefulla floran, bl.a. guckusko, levde kvar. Den återupptagna hävden har medfört att andelen hävdgynnade arter har ökat inom området inklusive antalet fertila guckuskor. I dagsläget är det främst den nordvästra delen (zon 1) av naturreservatet som hävdas med slåtter. Det slagna gräset tas upp och komposteras i den omgivande skogsmarken efter samråd med markägaren. Övriga delar av naturreservatet (zon 2) har slagits vid ett par tillfällen men sköts i huvudsak genom att slyuppslag och invandrad smågran röjs undan.

3.2 Omvärldsanalys

Dagens naturvårdsarbete påverkas till stor del av de nationella miljömålen samt det europeiska nätverket *Natura 2000*. Som ett led i detta arbete sker idag inom naturvården en stor satsning på att skapa gynnsam bevarandestatus för utpekade naturtyper, strukturer och typiska arter. För att skapa gynnsamma livsmiljöer för ett flertal rödlistade och hotade arter i länet har naturvårdsinsatser bland annat fokuserats på att skapa en högre andel död ved och lövträd i skogslandskapet. Vidare så satsas det på fortsatt hävd av slåtter- och betesmarker för att gynna naturtyper, strukturer och arter knutna till ett rikt odlingslandskap. Ytterligare satsningar inom dagens naturvårdspolitik är att i högre grad kombinera naturvård, skogsbruk, lantbruk, friluftsliv och kulturmiljövård i våra naturreservat.

3.3 Handlingsalternativ och överväganden

Med hänsyn till Guldplatshagens historik som löväng och den höga andel hävdgynnad flora som ännu lever kvar i fältskiktet finns det god potential att återskapa den värdefulla naturtypen löväng. För att åstadkomma detta behöver återupptagen hävd i form av årlig slåtter genomföras över hela markytan. Innan detta är genomförbart är det emellertid nödvändigt med ytterligare restaureringsåtgärder, bl.a. måste minst 90 % av ytans befintliga trädsikt avverkas samt så måste marken jämnas ut något, främst inom zon 2, för att förenkla framtida slåtter. För att

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

komma tillrätta med dessa åtgärder kommer restaureringsstöd för slåttermark att ansökas och i samband med detta utfärdas en femårig restaureringsplan (2007-2011) över området.

Det finns en tämligen god dokumentation över guckuskobeståndets tillstånd på Guldplatshagen. Den första kända dokumenteringen av guckuskobeståndet i Guldplatshagen skedde sommaren 1946, då 14 blommande individer noterades. Efter den restaurering som skedde i samband med reservatsbildningen har beståndet av guckusko utvecklats positivt. En årlig dokumentering av antalet fertila och sterila guckuskor på Guldplatsen finns, med några undantag, från år 1992 och framåt. Målsättningen är att genom fortsatt regelbundna noteringar vart tredje år, få statistik och uppfattning av guckuskobeståndets tillstånd i naturreservatet.

Under somrarna 1992 och 1996 utfördes en botanisk inventering och vegetationsanalys i Guldplatshagen med särskild tonvikt på de för lövängen typiska arterna tvåblad, brudsporre, jungfrulin och hårstarr (Brink 1996). Denna inventering, inklusive de typiska arterna, kommer att följas upp vid ett tillfälle under perioden 2007-2009 och därefter vart 6:e år, för att därigenom kunna studera eventuella förändringar hos floran.

4. Skötselområde

Guldplatshagen har en historik som artrik löväng och målsättningen med reservatsbeslutet är att på sikt återskapa lokalen till dess tidigare utseende. För en mer detaljerad beskrivning av området hänvisas till separat områdesbeskrivning.

Figur 1. Skötselområdeskarta; zon 1 hävdas i dagsläget med årlig slåtter. Målet är att hela markytan (inklusive zon 2) ska hävdas med årlig slåtter så att naturreservatet återskapas som löväng.

4.1 Skötselområde 1 Löväng

Guldplatshagen består idag av en halvöppen äng med likåldriga ca 15-åriga lövträd, framförallt björk men även inslag av asp, rönn, lönn, alm, hägg och tibast. Naturreservatet ligger inom en region med kalk- och magnesiumrik berggrund och genom naturreservatet löper ett källpåverkat fuktstråk med kalkrikt vatten vilket påverkar områdets vegetation. Den kalkrika berggrunden gör att naturreservatet har goda förutsättningar att bli en rik orkidélokal.

4.1.1 Kvalitetsmål

- Efter en femårig restaureringsperiod (2007-2011) ska området skötas genom årlig slåtter.
- Arealen hävdad mark ska inte understiga 2 hektar.
- Minst 80 % av den slagna ytan ska vara välhävdad varje år vid vegetationsperiodens slut och all avslagen vegetation ska tas bort.

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

- Ohäbdsvegetation som örnbräken, brännässlor och lövsly ska inte förekomma i mer än max 10 % av området.
- Krontäckningen träd och buskar är max 10 % och består enbart av lövträd.
- Den botaniska inventering och vegetationsanalys som genomfördes åren 1992 och 1996 ska upprepas någon gång under perioden 2007-2009 och därefter vart 6:e år. Inventeringen ska även inkludera de för lövängen typiska arterna tvåblad, brudsporre, jungfrulin och hårstarr
- Förekomst av arterna tvåblad, brudsporre, jungfrulin och hårstarr bör öka inom naturreservatet.
- Antalet fertila guckuskor i naturreservatet bör inte understiga 200 individer.

4.1.2 Åtgärder

För att återskapa Guldplatshagen till dess ursprungliga utseende som löväng krävs att området på sikt sköts genom årlig slåtter. I ett första skede kommer marken att restaureras enligt en femårig restaureringsplan under åren 2007-2011. Under denna tidsperiod kommer bl.a. en rejäl gallring av trädskiktet göras för att, dels samstämma med tänkt målbild av naturtypen löväng, dels skapa utsikt ned mot sjön. Minst 90 % av det befintliga björkbeståndet ska tas bort uppdelat på två tillfällen inom den tänkta femåriga restaureringsperioden. Med undantag av en till två mindre grupper av lövträd ska övriga träd i huvudsak friställas med målsättningen att på sikt skapa grova solitärträd. Andra lövträdslag så som alm, lönn, rönn, hägg, sälg och asp ska sparas i största möjliga utsträckning för att skapa ökad diversitet i trädskiktet. I närheten av växtplatsen för guckusko bör gallring ske med stor försiktighet för att undvika körsador, uttorkning eller utsläpp av hög näringstillförsel, vilket i samtliga fall kan påverka guckuskobestånden menligt. Målsättningen ska vara att i anslutning till guckusko ha en halvsluten krontäckning genom att behålla en luckig lövträdsgrupp.

Efter restaureringen ska hela markytan årligen skötas med slåtter och det slagna gräset ska föras bort från platsen. Slåttern ska bedrivas så sent på säsongen att de hävdgynnade arterna hunnit blomma ut och släppa sina frön, ca 15/7-15/8 beroende på klimat.

För att kunna studera eventuella förändringar av floran samt lövängens bevarandestatus ska den botaniska inventering och vegetationsanalys som genomfördes åren 1992 och 1996 upprepas vid ett tillfälle under perioden 2008-2010 och därefter följas upp vart 6:e år. Inventeringen ska även omfatta de för lövängen typiska arterna tvåblad, brudsporre, jungfrulin och hårstarr vars förekomst och frekvens ger direkt koppling till utförda skötselåtgärder. För att ha kontroll på artens beståndsutveckling i naturreservatet ska antalet fertila och sterila guckuskor noteras vart tredje år.

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

Möjligheten att få till en ridå av lövträd och buskage längs naturreservatets sidor bör ses över för att därmed skapa en naturlig övergång mellan lövängen och den omgivande produktionsskogen. Utformandet av ett lövrikt skogsbryn gynnar även fågellivet i området.

4.2 Skötselområde 2 Friluftsliv

4.2.1 Kvalitetsmål

- En 1,5 km tydligt markerad och underhållen led ska finnas från parkeringsplatsen och fram till ingången av naturreservatet.
- Två väl underhållna informationsskyltar ska finnas, dels vid parkeringsplatsen, dels vid ingången till naturreservatet.
- En enkel rastplats ska finnas i anslutning till informationstavlan vid ingången till naturreservatet.

4.2.2 Åtgärder

Leden till naturreservatet ska röjas vid behov samt ha en tydlig ledmarkering.

En informationstavla ska finnas vid ingången till naturreservatet med, dels allmän information om Guldplatshagen, dels information över vilka regler som gäller för guckusko och övriga orkidéer. I anslutning till informationstavlan ska det placeras en enkel rastplats.

En ytterligare informationstavla bör placeras vid parkeringsplatsen inklusive en enkel kartskiss över området och som bl.a. visar leddragningens utseende och avstånd från parkeringsplatsen fram till naturreservatet.

5. Uppföljning

5.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Reservatsskötarens ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts, vem som utfört dem samt när de genomförts.

I den årliga dokumentationen bör följande ingå:

- Slätter

Tidpunkt i datum och i förhållande till arters blomning. Antal dagsverken

- Røjningar/gallringar i områden som ej sköts årligen
Vad, vilka områden och tidsåtgång.

- Skyltning, led och rastplats

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

Vad och tidsåtgång.

- Eventuella övriga åtgärder
- Vad, vilka områden och tidsåtgång.

5.2 Uppföljning av kvalitetsmål

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs varje år för:

- Skyltning, information och leder
- Rastplats
- Kvarstående vegetationsmängd inom den slagna ytan

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs vart 3:e år för:

- Notering av antalet fertila och sterila guckuskor

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs vart 6:e år för:

- Typiska arter
- Botanisk inventering och vegetationsanalys

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs vart 12:e år för:

- Utbredning av arealer
- Krontäckning av träd och buskar

6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prioritet
Underhåll av skyltar och leder	Vid behov	2	1
Underhåll av rastplats	Varje år	2	1
Slåtter	Varje år	1	1
Mängd kvarstående vegetation	Varje år	1	1
Notering av antalet guckuskor	Vart 3:e år	1	1
Uppföljning av botanisk inventering, inkl typiska arter	Vart 6:e år, med start 2007-2009	1	2
Utbredning av arealen löväng	Vart 12:e år	1	1
Krontäckning av träd och buskar	Vart 12:e år	1	1

7. Genomförd dokumentation

Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

Området har dokumenterats i samband med 3 fältdagar 2005 och 2007 inför revidering av skötselplan.

Antalet guckuskor i Guldplatshagen har noterats vid ett antal tillfällen med början år 1946. Från och med år 1992 finns en närmast årlig dokumentation över antalet fertila och sterila guckuskor.

Brink van den, R. Gullplatshagens naturreservat – resultat av botanisk inventering och vegetationsanalys 1996. stencil, 1996